

Eğitim Yöneticilerinin Değer Eğitimi ve Uygulamalarına İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Çalışma*

Mehmet Yücel Yediyıldız**, Adem Beldağ***

Makale Geliş Tarihi: 20/07/2020

Makale Kabul Tarihi: 30/01/2021

DOI: 10.35675/befdergi.771716

Öz

Bu araştırmanın temel amacı eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşleri doğrultusunda bir değerlendirme yapmaktır. Çalışma nitel araştırma yaklaşımlarına uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 16 eğitim yöneticisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak 6 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler betimsel analiz tekniğinden yararlanılarak çözümlenmiştir. Araştırma ile eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ile ilgili farkındalıklarının oluştuğu ve bunu olumlu algıladıkları, değerler eğitimi uygulamalarının okullarda farklı şekillerde gerçekleştirildiği, uygulamaların öğrencilere sorumluluk ve çevre bilinci kazandırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Değerler eğitimi ve uygulamalarının etkinliğini artırmak için eğitim yöneticisi, öğretmen ve aile arasında iş birliğini artırıcı etkinlik ve eğitici programlar düzenlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Değer, değerler eğitimi, eğitim yöneticisi

The Views of Education Managers about Values Education and Practices: Qualitative Study

Abstract

The main purpose of this study is to make an evaluation in line with the opinions of education managers regarding values education and practices. The study is designed in accordance with qualitative research approaches. The study group of the research consists of 16 education managers. A semi-structured interview form consisting of 6 open-ended questions is used as a data collection tool. The data were analyzed using descriptive analysis technique. With the research, it is concluded from this research that an awareness is raised among the

* Bu çalışma Mehmet Yücel Yediyıldız'ın 2019 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen "Eğitim Yöneticilerinin Değerler Eğitimi ve Uygulamalarına İlişkin Görüşleri (Ordu İli Örneği)" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Milli Eğitim Bakanlığı Fatsa Atatürk İlkokulu, Ordu, Türkiye, mail: mehmetyediyildiz@gmail.com ORCID: 0000-0002-5281-1548

*** Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Rize, Türkiye, mail: adem.beldag@erdogan.edu.tr, ORCID: 000-0002-3482-4273

Kaynak Gösterme: Yediyıldız, M.E., & Beldağ, A. (2021). Eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşleri: Nitel bir çalışma. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(32), 375-394.

education administrators about values education and they perceive this situation positively, also values education practices are carried out in different ways in schools, and applications bring responsibility and environmental awareness to students. In order to increase the effectiveness of values education and practices, activities and educational programs that increase the cooperation between the education manager, teacher and family can be organized.

Keywords: Value, values education, education manager

Giriş

Toplumlar kendilerine yabancı olmayan, değerlerini taşıyan nesiller yetiştirmek isterler. Bunu gerçekleştirmenin yolu olarak da toplu olarak müdahale edilebilir ve politikaların hızlıca uygulanabileceği yerler olarak eğitim sistemlerini görürler. Bir ülkenin eğitim sistemi o ülkenin önemsendiği ve eğitimine de yansımış değerlerle başlar. Bu değerler, eğitim sisteminin genel hatlarını, hedeflerini ve gidiş yönünü belirler (Doğan, 1997). Okullar, yetişmekte olan nesle kolayca ulaşılabilirliği sağladığı için değer eğitimi ve benzeri toplumsal uygulamaların yapıldığı ilk yer olarak akla gelmektedir. Değerler eğitimi uygulamaları ile ilgili olarak genelde okullar özelde ise öğretmenler ve eğitim yöneticilerinin tutum ve görüşleri önem taşımaktadır.

Alanyazın incelendiğinde bir şeyin önemini belirlemeyi sağlayan, olması gerekenle olanın ayırımını yapan ölçüt olarak belirtilebilen değer sözcüğü, sosyal bilimlerin hemen hemen hepsinde, üzerinde ihtiyatla durulan bir kavramdır (Aydın & Akyol Gürler, 2012). Bu nedenle değer kavramı psikolojide, sosyolojide, felsefede vb. birçok disiplinin konusu olduğu için farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Değer, bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birliktelik, işleyiş ve devamlılığını sağlamak ve sürdürebilmek için bireylerin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak fikir, hedef ve temel ahlâk ilkesi veya inançlardır (MEB, 2005). Değer, nelerin, nasıl ve hangi davranışların “iyi”, “güzel”, “doğru” ve “kutsal” olduğu ile ilgili inanç ve kabullerimizdir. Değer; “iyi insan, iyi dindar, iyi yurttaş, iyi ebeveyn, iyi eğitimci kimdir ve nasıl olmalıdır?” sorularına yanıt veren özelliklerdir. Değer, bireyin kendine ait becerilerinin, iyi ve olgun birey potansiyelinin ortaya çıkmasına katkı sağlayan, yaşamının kalitesini artıran ve kişiliğimizin tam ortasında olan manevi bir olgudur. İnsani değerlerden olan dürüstlük, adaletli olma, merhamet, namus, iffet, güvenilir olma, öz denetim, sabır, sorumluluk, başkasını düşünme, çalışkanlık ve cesaretli olma gibi değerler hemen hemen her kültürde kabul gören ve takdirle karşılanan değerlerdendir (Hökelekli, 2011). Değer eğitimi ise eğitimdeki değer aktarımını güçlendirme yöntemleri aramaktadır. Bu aktarım ise eğitim kurumlarındaki müfredat ve ahlaki ortamla da alakalıdır.

Eğitimin öznesini oluşturan insanı, biyolojik, fizyolojik ve sosyolojik bir varlık olarak tanımlamak mümkündür. Eğitim, “İnsanların özelliklerini dikkate alan ve kendilerini gerçekleştirebilmeleri için onlara gerekli, bilgi, beceri, tutum, alışkanlık ve değerlerin kazandırılması süreci” olarak tanımlanmaktadır (Ulusoy & Tay, 2011). İnsanlar doğumdan itibaren değer eğitimi ile iç içedir. Ancak eğitim kurumlarında

verilen değer bilinci planlı ve programlıdır. Ülkelerin eğitim politikalarının içinde bireylerine değer kazandırma fikri hakimdir. Bu doğrultuda okullarda birçok derste değerler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Değerler eğitimi başlığı altında süreç 2004'te öğretim programlarının pilot uygulamalarıyla başlatılmış ve 2005-2006 eğitim-öğretim döneminde sosyal bilgiler dersi özelinde ilkökul ve ortaokullarda uygulanmış daha sonraki süreçte birçok dersin öğretim programına girmiştir. 2017 yılında güncellenen öğretim programları ile temel eğitimde bütün derslerin öğretim programlarında yerini almıştır. 2018 yılındaki öğretim programlarında gerçekleştirilen güncelleme sonucunda ise günümüzdeki son haline ulaşmıştır. 2018'de güncellenen öğretim programlarına göre değerlerimiz, kaynağı ve işlevi *öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamı... kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır... Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağı...* olarak ifade edilmektedir (MEB, 2018).

İnsanlar değer yargılarına göre düşünür ve değer yargılarına göre hareket ederler. Bireyin değerler sisteminin oluşumu aile yaşantısı ile başlar, fakat sosyo-kültürel yaşamının büyük bir kısmını oluşturan okulların bu gelişmede çok büyük bir payı vardır. Bazı değerleri öğrenmede okulun payı aileye göre daha fazla etkilidir. Sevgi, hoşgörü, dürüstlük, kendine, başkalarına ve çevreye saygı, yardımseverlik, adil olma, sorumluluk gibi değerlerin kazanılmasında okul ve eğitimcilerin sorumlulukları ve rolü aileye göre daha fazladır (Ulusoy & Dilmaç, 2012:83). Eğitimin amacı ile değerler eğitiminin amacı örtüştüğü için, okulların önemi artmaktadır. Eğitimin tanımında "insanları belli amaçlara göre yetiştirme" vurgulanır (Değirmencioglu, 1997:1). Okulun amaçları arasında sadece akademik başarı kazandırmak değil, aynı zamanda değerlerin kazandırılması da yer almaktadır (Nalçacı, 2019). Değerler sözcüğü okullarda şemsiye bir kavram olarak benimsenmiştir. Bu şemsiyenin kapsamına erdem, karakter ve ahlak vb. tüm insani kavramlar girmektedir. Okul toplumdan bağımsız olamayacağına göre tüm bu değer ve standartların okullarda olması gerekmektedir. Okullar, öğretmenlerin ve çevrenin etkisiyle yazılı veya sözlü şekilde genel değerler belirleyerek bunlara uygun olarak dersler yapmaktadır (Akbaş, 2004:55). Okul, tüm personeli ile bireylerin değerleri anlayabilmesi için gereken tüm dersleri belli bir sistem dahilinde vermektedir (Ülken, 1965:23). Bu doğrultuda eğitimciler rollerini çok iyi bilmeli okul ve aile iş birliği yaparak çocuklara değerleri kazandırmaya çalışmalıdır (Ulusoy & Dilmaç, 2012:59).

Değer eğitimi, eğitim kurumlarında doğrudan programlarla ya da örtük program yoluyla gerçekleştirilmektedir. Toplumsal kurum olan okullarda değerler örtük program yoluyla da kazandırılmaktadır. Çünkü okul ortamı, eğitimcilerin disiplin anlayışı ve beklentileri, değerleri öğretmekte veya öğrencilerin değerlerinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Akbaş, 2007). Eğitimcilerin okul ortamında ve sınıfta ortaya çıkardıkları kültür, neye önem verip neye önem vermedikleri, neleri iyi veya

kötü algıladıkları, öğrenciler için örtük olarak değer eğitimini ortaya çıkarmaktadır. Ancak, değerler eğitiminin, formal eğitimin bir parçası olacak şekilde, planlı ve programlı öğrenme yaşantılarıyla kazandırılması gereklidir (Doğanay, 2011).

Yukarıda da değinildiği gibi toplum için gerekli ve bir o kadar da önemli olan değerlerin bireylere kazandırılmasında en önemli yerlerden biri de kuşku yok ki okullardır. Okulların değerler eğitimindeki rolü günden güne artmaktadır. Okullarda değerler eğitimi uygulamalarına yol gösteren en önemli paydaşlar hiç şüphesiz yöneticiler ve öğretmenlerdir. Okullar; öğretmeni, öğrencisi, velisi, yani tüm paydaşları ile yöneticilerin rehberliğinde hareket eden kurumlardır.

Sonuç olarak özellikle değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin alanyazın incelendiğinde (Sağnak, 2005; Yılmaz, 2007; Okudan, 2010; Yalar, 2010; Yalar & Yanpar Yelken, 2011; Ateş, 2013; Baysal, 2013; Bozdaş, 2013; Özdaş, 2013; Bektaş, Nalçacı & Karadağ, 2014; Kılcan, & Akbaba, 2014; Nalçacı & Beldağ, 2015; Beldağ & Yaylacı, 2015; Demirtaş & Kılıç, 2015; Kılcan, 2016; Yazar, Özekinci & Lala, 2017; Karakülçe, 2018; Çepni, Kılınç & Palaz, 2019) genel olarak öğrenci, öğretmen adayı ve öğretmenlerin çalışma gruplarını oluşturdukları dikkat çekmektedir. Eğitim yöneticileri ve değerler eğitimi ile yapılan çalışmalar incelendiğinde ise daha çok değer kavramına ilişkin algı ve yönetsel değerlerin ön plana çıktığı dikkat çekmektedir. Eğitim sisteminin önemli bir parçası olan eğitim yöneticilerinin görüşlerine dayalı çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Okullarda değerler eğitimi uygulamalarına liderlik yapması ve yön vermesi beklenen eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşleri önem taşımaktadır. Bu nedenle eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşlerinin derinlemesine analiz edilmesi, değerler eğitimi uygulamalarının daha etkili yürütülmesi bakımından çok önemlidir. Bu düşünce ve açıklamalar doğrultusunda bu araştırmanın temel amacı eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşleri doğrultusunda bir değerlendirme yapmak olarak belirlenmiştir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Eğitim yöneticilerinin değer eğitimi ile ilgili farkındalıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Eğitim yöneticilerinin okullarda değer eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerindeki davranışsal ve akademik etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okul dışı yaşantılarında etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Eğitim yöneticilerinin okuldaki davranış ve tutumlarının öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı çalışma olguların ortaya çıkışlarına ilişkin nedenleri, nasılları sorgulayarak cevap bulmaya çalışan konu hakkında derinlemesine bilgiye ulaşmayı amaçlayan (Denzin & Lincoln, 2005) nitel araştırma yaklaşımlarına uygun olarak tasarlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2011) nitel araştırma yaklaşımının özelliklerini “doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliğinin olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması” olarak ifade etmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Ordu İl merkezinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokul ve ortaokullarda görev yapan ve gönüllülük esasına göre seçilen 16 (8 müdür, 8 müdür yardımcısı) eğitim yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun oluşturulmasında bir takım ölçütler belirlenmiştir. Bu doğrultuda görüşmeye gönüllü katılım esas alınmış ve çeşitliliği sağlamak için okul müdür ve müdür yardımcılarının aynı okulda görev yapmalarına dikkat edilmiştir. Böylece (a) görüşmelerden elde edilen verilerin çeşitliliği sağlanmaya çalışılmış, (b) farklı okullarda görev yapan okul müdürü ve müdür yardımcılarının görüşleri alınarak görüşlerin daha açık ve tarafsız bir şekilde ifade edilmesi sağlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan nitel araştırmanın doğası gereği görüşmeciye ve görüşülene temaları detaylı bir şekilde tartışma imkânı veren (Hancock, 1998) araştırmacılar tarafından hazırlanan 6 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun geliştirilme süreci; (a) sırasıyla literatür tarama yapılmış ve ilgili alanyazın incelenmiştir, (b) soruların yazımı aşamasına geçilmiş ve belli temalar doğrultusunda sorular yazılmıştır, (c) soruların yazımından sonra uzman görüşü (eğitim yöneticileri, sınıf öğretmenleri, Türkçe öğretmenleri ve akademisyen olmak üzere 13 kişiden) alınmıştır, (ç) uzman görüşü sonrasında pilot uygulama yapılmış ve benzer cevapların gelmesi nedeniyle soru sayısı 6'ya düşürülmüştür (pilot uygulama, 8 sorudan oluşan taslak formun Ordu il merkezinde görevli 15 müdür ve 15 müdür yardımcısına uygulanmasıyla yapılmış) (d) ilgili dönütler sonrası yarı yapılandırılmış görüşme formuna son hali verilmiştir. Ayrıca veri toplama aracının uygulanmasına ilişkin etik kurul izinleri alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu görüşmeler sonucunda eğitim yöneticilerinin görüşleri detaylı bir şekilde ortaya çıkarılmış ve elde edilen bilgiler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Betimsel analizde, verilerden üst temalar oluşturmakta ve bu temaların alt temaları oluşturularak analiz yapılmaktadır. Tümdengelimci bir özelliğe sahip olan betimsel analiz yönteminde, önce bir kod şeması oluşturulmakta ve veriler bu şema doğrultusunda kodlanmaktadır (Çetin, 2016). Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde elde edilen bilgiler doğrultusunda, üst ve alt temalar belirlenerek sınıflandırma yapılmış ve böylelikle katılımcıların görüşleri daha sistematik ve anlaşılabilir hale getirilmiştir. Bu doğrultuda görüşme formları analiz edilirken 3. ve 4. sorular birleştirilerek bir tema altında toplanmıştır. Böylece görüşme formları 5 tema ve bunlara bağlı alt temalar şeklinde analiz edilmiştir. Ayrıca katılımcıların isimleri yerine K1, K2, K3.....gibi kodlar kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Sonuçların inandırıcılığı bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Geçerlik ve güvenirlik bu açıdan araştırmalarda en yaygın kullanılan iki ölçüttür (Başkale, 2016). Alanyazın incelendiğinde nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliğe ilişkin birçok farklı yöntem ve kavramın kullanıldığı dikkat çekmektedir. Genel olarak nitel araştırmalarda geçerlik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir (Yıldırım & Şimsek, 2011). Bu bağlamda incelenen konunun ve sürecin tüm yönleri ile ortaya konulmasına dikkat edilmiştir.

Nitel araştırmalarda güvenirliliği sağlamanın bir yolu da “çalışmanın her bir aşamasının detaylı bir şekilde açıklanması ve verilerin toplanması ve analiz edilmesinde tutarlılığın sağlanması” (Büyüköztürk vd., 2010) olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda araştırmanın veri toplama süreci detaylı bir şekilde açıklanmış, verilerin güvenirliliğini sağlamak için de çift kodlayıcı kullanılmış ve görüş ayrılığı olan alt temalar üzerinde tartışılmıştır. Bu işlem sonucunda uyum yüzdesinin oldukça yüksek olduğu (%92) olduğu tespit edilmiştir (Miles ve Huberman,1994). Bu çalışmada yayın yapma ile ilgili etik kurallara uyulmaya dikkat edilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşleri araştırmanın temel amacı doğrultusunda ele alınmıştır.

Eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşleri

Araştırmada elde edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşleri “Eğitim

Yöneticilerinin Değer Eğitimi ile İlgili Farkındalıklarına İlişkin Görüşleri”, “Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Yapılan Değer Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri”, “Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Değer Eğitimi Uygulamalarının Öğrenciler Üzerindeki Davranışsal ve Akademik Etkilerine İlişkin Görüşleri”, “Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Yapılan Değer Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilerin Okul Dışı Yaşantılarında Etkilerine İlişkin Görüşleri”, “Eğitim Yöneticilerinin Okuldaki Davranış ve Tutumlarının Öğrenciler Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşleri” olmak üzere beş ana temada toplanmıştır. Elde edilen bulgular betimsel analiz tekniğine uygun şekilde eğitim yöneticilerinin görüşlerinden alıntılar ile desteklenerek sunulmuştur.

Eğitim yöneticilerinin değer eğitimi ile ilgili farkındalıklarına ilişkin görüşleri

Değer eğitimi ile ilgili farkındalıklarına ilişkin eğitim yöneticilerinin görüşleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Eğitim Yöneticilerinin Değer Eğitimi ile İlgili Farkındalıklarına İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Frekans
Milli ve manevi değerler	4
Değerin aktarılacak korunması	3
Davranış değişikliği	3
Müfredat/Program	2
Toplumsallaşma	2
Uygulamanın gerekliliği	1
Model olma	1
Yaşam	1

Tablo 1 incelendiğinde eğitim yöneticilerinin değer eğitimi ile ilgili farkındalıklarına ilişkin görüşleri milli ve manevi değerler, değer aktarılacak korunması, davranış değişikliği, müfredat/program, uygulama gerekliliği, model olma, toplumsallaşma ve yaşam olmak üzere sekiz alt temada toplandığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin değer eğitimi ile ilgili farkındalıklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde en yüksek tekrarın *milli ve manevi değerler* alt temasında (f=4) toplandığı görülmektedir. Değer aktarılacak korunması alt temasının (f=3), davranış değişikliği, (f=3), müfredat/program (f=2), toplumsallaşma (f=1), uygulama gerekliliği, model olma, yaşam, alt temalarına ise az sayıda (f=1) vurgulandığı bulgulanmıştır.

Eğitim yöneticilerinin değer eğitimi ile ilgili farkındalıklarına ilişkin doğrudan görüşleri incelendiğinde; Milli ve manevi değerler alt temasına ilişkin “Milli ve manevi geçmişten gelen değerler (K1).” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca başka bir görüş ise “Değerler eğitimi bizi biz yapan unsurların topluma yeniden kazandırılması için yapılan çalışmalardır. Maddi başarıya odaklanan gençlerimize manevi iklimin havasını solumaları için yapılan, ancak henüz istenilen hedefe ulaşamamış çalışmalardır (K5).” şeklindedir. Bir başka görüşte ise “Köklerimizdir (K9).” şeklinde

ifade edilmiştir. Değerin aktarılacak korunması alt temasına ilişkin “Belirli aylara bölünen konuların öğrencilere aktarımı (K4)” şeklinde ifade ederken, “Gelenek ve göreneklerimizin nesilden nesle aktarmamız için değerler eğitimi önemli bir yer tutar (K13).” şeklinde ifade etmiştir. Bir başka görüş ise” Türk toplumunun geçmişten günümüze değerleri yaşatmaya yönelik ahlaki ve manevi değerleri korumaktır (K3).” şeklindedir. Davranış değişikliği alt temasına ilişkin “Bireylerin davranışlarını sorgulayan olumlu yönde geliştiren evrensel değerlerdir (K7)” ifadesini kullanırken, “Geri dönütlerinde öğrencilerde olumlu davranışlar geliştirdiğini biliyorum (K2).” İfadesini kullanmıştır. Müfredat/Program alt temasına ilişkin “değerler eğitiminin son müfredat değişimi ile derslerin içine katıldığını biliyorum (K8)” ifadeleri dikkati çekerken, başka bir görüş “Okul programlarında bulunmakta ve Milli Eğitim Bakanlığı önem vermektedir (K6).” şeklindedir. Toplumsallaşma alt temasına ilişkin “Toplumsal ahlak biçiminin tümü (K16) ifadesini kullanmıştır. Uygulamanın gerekliliği alt temasına ilişkin Model olma temasına ilişkin “Davranışa dönen her değeri sosyal çevre içinde model olarak insanlara yansıtmak (K10)” ifadesi dikkat çekmektedir. Yaşam alt temasına ilişkin “Değerler eğitimi yaşamın kendisidir diyorum (K14).” şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri

Okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin eğitim yöneticilerinin görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Yapılan Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Frekans
Değer ifadeleri	16
Yapılan uygulama	14
Aylık uygulama	8
Derslerde uygulanması	3
Rehberlikte uygulanması	1

Tablo 2 incelendiğinde eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri değer ifadeleri (adalet, saygı, hoşgörü, sevgi, vatanseverlik, dostluk, dürüstlük, sorumluluk, sabır, yardımseverlik, çevreye duyarlılık, yaşlı ve hasta ziyareti, manevi değerlere saygı), yapılan uygulama, aylık uygulama, derslerde uygulanması, rehberlikte uygulanması olmak üzere beş alt temada toplandığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde en yüksek tekrarın *değer ifadeleri* alt temasında (f=16) toplandığı görülmektedir, *yapılan uygulama* (f=14), *aylık uygulama* (f=9), *derslerde uygulanması* (f=3), takip eden *rehberlikte uygulanması* alt temasında ise az sayıda (f=1) olduğu görülmektedir.

Eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin doğrudan görüşleri incelendiğinde; değer ifadeleri alt temasına ilişkin “Hoşgörü, adalet, sevgi, vatanseverlik (K3)” İfadesini kullanırken, “Dostluk, dürüstlük, vatanseverlik, sorumluluk, sevgi, adalet, yardımseverlik, sabır...vb. (K5)” şeklinde ifade edilmiştir. “Her ay bir değer (vatanseverlik, temizlik, dürüstlük, sorumluluk, sabır, adalet, yardımseverlik, sevgi, hoşgörü) okulda işlenmektedir (K16).” ifadesini kullanmıştır. Yapılan uygulama alt temasına ilişkin pano çalışması yapılmakta (K4)” şeklinde ifade ederken, “Her sınıfın yetim bir kardeşi var projesi uygulanmakta (K6)” ifadesini kullanmıştır. “Değer eğitimi okulumuzda bir plan dahilinde komisyonca aylık çizelge doğrultusunda uygulanmaktadır (K14)” ifadeleri dikkat çekmektedir. Aylık uygulama alt temasına ilişkin “Evet her ay bir değer işliyoruz, adalet, iyilik gibi (K2)” ifadesini kullanırken, “Değerler eğitimi okulumuzda aylık değerler olarak ilan edilip sınıflarda bunlarla ilgili çalışmalar yapılmaktadır (K12)” şeklinde ifade etmiştir. Derslerde uygulanması alt temasına ilişkin “Sınıflarda derslerin içinde uygulanıyor (K7)” ifadesini kullanmıştır. Rehberlikte uygulanması alt temasına ilişkin “Rehberlik birimi tarafından hazırlanan program okul tarafından uygulanıyor (K1).” şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim yöneticilerinin okullarda gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri

Okullarda değer eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin eğitim yöneticilerinin görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Değer Eğitimi Uygulamalarının Öğrenciler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Frekans
Akademik başarıyı arttırma	15
Olumlu katkı sağlama	13
Ahlaki kurallara uyma	5
Kültüre ve geçmişe saygı duyma	3
Ailede değerler eğitimi uygulamaları	2
Değerleri yansıtma	2
Toplumda değeri benimseme	2
Öğretmeni sevme	1
Öğretmeni olumlu etkileme	1
Uygulamanın etkililiği	1

Tablo 3 incelendiğinde eğitim yöneticilerinin değer eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri akademik başarıyı arttırma, olumlu katkı sağlama, ahlaki kurallara uyma, kültüre ve geçmişe saygı duyma, ailede değerler eğitimi uygulamaları (ailenin katkısı), değerleri yansıtma, toplumda değeri

benimseme, öğretmeni sevme, öğretmeni olumlu etkileme, uygulamanın etkililiği olmak üzere on alt temada toplandığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde en yüksek tekrarın *akademik başarıyı artırma* alt temasında (f=15) toplandığı görülmektedir. *Olumlu katkı sağlama* (f=13), *ahlaki kurallara uyma* (f=5), *kültüre ve geçmişe saygı duyma* (f=3), *ailede değerler eğitimi uygulamaları (ailenin katkısı)* (f=2), *değerleri yansıtma* (f=2), *toplumda değeri benimseme* (f=2), *öğretmeni sevme* (f=1), *öğretmeni olumlu etkileme*(f=1), *uygulamanın etkililiği* (f=1) alt temalarına ise az sayıda vurgulandığı görülmektedir.

Eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin doğrudan görüşleri incelendiğinde; Akademik başarıyı artırma alt temasına ilişkin “Akademik başarısını kesinlikle artırıyor (K1)” ifadesini kullanırken, “ Öğretmenini seven çocuk daha fazla dersine çalışıyor (K2)”ifadesi dikkat çekmektedir. Ayrıca “Değerlerine bağlı öğrencilerde bununla birlikte akademik başarının da geleceğini düşünmekteyim (K4)”ifadesini kullanmıştır. “Kültürüne, geçmişine saygı gösteren, kurallara riayet eden öğrencilerin akademik anlamda da başarılı olduğu görülmektedir. Değerler konusunda zayıf olan öğrencilerin akademik başarılarının da zayıf olduğu gözlemlenmektedir (K13)” şeklinde ifade etmiştir. Olumlu katkı sağlama alt temasına ilişkin “En az %30'luk etki sağladığına inanıyorum (K3).” görüşünü belirtmiştir. Ayrıca “Eğitimin ilk basamağı olduğu eğitim sürecinin ilk üç yılında bu faaliyetin çokça yapılması, öğrenci davranışlarını olumlu yönde etkilediği kanaatindeyim (K6).” ifadesini kullanmıştır. Ahlaki kurallara uyma alt temasına ilişkin “Ahlaki kuralları kavramış bir öğrenci buna göre davranacak ve sorunlara sebep olmayacaktır (K8).” şeklinde ifade etmiştir. “Hem ahlaklı hem akademik başarılarına etki yapmaktadır (K12).”ifadesi dikkat çekmektedir. Kültüre ve geçmişe saygı alt temasına ilişkin “Kültürüne, geçmişine saygı gösteren öğrencilerin başarılarının arttığını söyleyebilirim (K7).” şeklinde ifade etmiştir. Ailede değerler eğitimi uygulamaları (ailenin katkısı) alt temasına ilişkin “Öğrencilere değerlerimiz okulda verilmeye çalışılıyor, fakat ailenin bu işin içine girmesi gerekiyor (K9).” ifadesi dikkat çekmektedir. Değerleri yansıtma alt temasına ait görüşte ise “Olumlu gelişmeler sergilemekte, günlük yaşam tarzına yansıtmakta ve aile bireylerini etkilemektedir (K10).” ifadesi dikkat çekmektedir. Toplumda Değeri benimseme alt temasına ilişkin “Akademik başarısına etkisi olmasa bile toplumsal ve ahlaki değer katması önemlidir (K14).” Şeklinde ifade edilmiştir. Öğretmeni sevme alt temasına ilişkin “Öğretmenini seven çocuk daha fazla dersine çalışır (K1)” ifadesini kullanmıştır. Öğretmeni olumlu etkileme alt temasına ilişkin “Öğretmeni de olumlu etkilediğini düşünüyorum (K11)” ifadesini kullanırken, Uygulamanın etkililiği alt temasına ilişkin “Etkisizliği savunulamaz. Davranışlar her ay konusuna göre yönlendiriliyor (K16).” ifadesi dikkat çekmektedir.

Eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okul dışı yaşantılarında etkilerine ilişkin görüşleri

Okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okul dışı yaşantılarında etkilerine ilişkin eğitim yöneticilerinin görüşleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Yapılan Değer Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilerin Okul Dışı Yaşantılarında Etkilerine İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Frekans
Çevredeki davranışa olumlu katkı sağlama	15
Sorumluluk bilincinde olma	3
Çevreye duyarlı olma	2
Sosyo-kültürel etki sağlama	2
Yaşlılara yardım etme	1

Tablo 4 incelendiğinde eğitim yöneticilerinin değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okul dışı yaşantılarında etkilerine ilişkin görüşleri çevredeki davranışa olumlu katkı sağlama, sorumluluk bilincinde olma, çevreye duyarlı olma, sosyo-kültürel etki sağlama ve yaşlılara yardım etme olmak üzere beş alt temada toplandığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okul dışı yaşantılarında etkilerine ilişkin görüşleri incelendiğinde en yüksek tekrarın *çevredeki davranışa olumlu katkı sağlama* alt temasında (f=15) toplandığı görülmektedir. Diğer alt temalar *sorumluluk bilincinde olma* (f=3), *çevreye duyarlı olma* (f=2), *sosyo-kültürel etki sağlama* (f=2) şeklinde takip ettiği ve *yaşlılara yardım etme* alt temasında ise az sayıda (f=1) vurgulandığı görülmektedir.

Eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin doğrudan görüşleri incelendiğinde; Çevredeki davranışa olumlu katkı sağlama alt temasına ilişkin “Evet evde, sokakta toplumda etkisi var (K3)” ifadesini kullanırken “Doğrudan etkili olduğu kanaatindeyim (K6)” ifadeleri dikkat çekerken, “Okul dışı hayatında olumlu etkileri vardır (K10)” şeklinde ifade etmiştir. “Ailede etkisi mutlaka olumlu sonuçlar vermektedir. Unutulmaya yüz tutmuş değerleri vatandaşlık görevi olarak görüp sorumluluk almaktadır (K11)” şeklinde belirtmiştir. “Okulda verilen değerler eğitiminin, aile tarafından desteklediği takdirde okul dışı yaşantılarına da olumlu şekilde yansdığı görülmektedir (K13)” ifadesi dikkati çekmektedir. Sorumluluk bilincinde olma alt temasına ilişkin “Öğrencilerde bu yönde sorumluluk bilinci, vatanseverlik, saygı, sevgi, özdenetim, sabır vb. duyguları göstermektedir (K1)” ifadesi dikkati çekmektedir. “Değerler eğitimi iyi kavramış bireyler gerek aile gerek toplumsal manada sorumluluklarını daha iyi yerine getirirler (K2)” ifadesini kullanmıştır. Çevreye duyarlı olma alt temasına ilişkin “Evde, sokakta toplumda etkisi var. Başka bir katılımcı da “Çevrelerine karşı daha duyarlı öğrenciler olmaktadır (K8)” ifadesini kullanmıştır. Sosyo-kültürel etki sağlama alt temasına ilişkin

“Okuldaki uygulamalar dış yaşantıda da etkili olmakta, ancak okul dışında öğrencilerin çevreleri daha çok etkili olduğu için, çevreye bağlı olarak etkisi değişmekte (K12)” şeklinde ifade etmiştir. Yaşlılara yardım etme alt temasına ilişkin “Öğrencilerin okul dışı yaşantılarında yaşlıya yardım, çevreye duyarlı oluşu vb. konularda etkisini göstermektedir (K4)” şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim yöneticilerinin okuldaki davranış ve tutumlarının öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri

Okuldaki davranış ve tutumlarının öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin eğitim yöneticilerinin görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5.

Eğitim Yöneticilerinin Okuldaki Davranış ve Tutumlarının Öğrenciler Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Frekans
Olumlu etki sağlama	14
Rol-Model olma	10
Sevgi saygıyla yaklaşma	2
Sorumlu davranma	1

Tablo 5 incelendiğinde eğitim yöneticilerinin okuldaki davranış ve tutumlarının öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri olumlu etki sağlama, rol-model olma, sevgi saygıyla yaklaşma ve sorumlu davranma olmak üzere dört alt temada toplandığı görülmektedir. Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde en yüksek tekrarın *olumlu etki sağlama* alt temasında (f=14) toplandığı görülmektedir. *Rol-model olma* alt temasında (f=10), *sevgi ve saygıyla yaklaşma* alt temasında (f=2) ve takip eden *sorumlu davranma* alt temasında ise az sayıda (f=1) vurgulandığı görülmektedir.

Eğitim yöneticilerinin okuldaki davranış ve tutumlarının öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin doğrudan görüşleri incelendiğinde; Olumlu etki sağlama alt temasına ilişkin eğitim yöneticilerinin “tutum ve davranışlarının öğrenciler üzerinde olumlu etki sağladığı ve öğrencilerin gözünde yöneticilerin yerinin farklı olduğu ...(K12)” ifadesini kullanırken, rol- model alt temasına ilişkin “Öğrencilere rol-model olduğunu düşünüyorum. Sadece yöneticilerin değil öğretmenlerin de etkili olduğunu düşünüyorum (K4)” şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca “Okulda çalışan her bireyin öğrencilerin üzerinde olumlu ya da olumsuz etkisi olduğu gibi idarecilerin de tutum ve davranışları öğrenciler üzerinde etki sağlamaktadır (K2)” ifadesini kullanmıştır. Tutum ve davranışlarına dikkat eden yöneticilerin okullarında öğrencilerin okul kurallarına, ahlaki kurallara uyma ve çevreye karşı duyarlılıklarının arttığını” (K10) belirtilmiştir. Sevgi saygıyla yaklaşma alt temasına ilişkin “öğrencilere sevgi ve saygıyla yaklaşmalarının gerekliliğini (K2)” vurgulamıştır. Sorumlu davranma alt temasına ilişkin “İdareciler her davranışına dikkat etmeli ve sorumluluk almak zorundadır (K11)” şeklinde bir ifade kullanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bulgular incelendiğinde ilkökul ve ortaokullarda değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin önemli verilere ulaşılmış ve sonuçlar alanyazın doğrultusunda tartışılarak öneriler sunulmuştur.

Eğitim yöneticilerinin değer eğitimi ile ilgili farkındalıklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde dikkat çekici sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre eğitim yöneticilerinin değer eğitimi ile ilgili farkındalıklarının oluştuğu ve bunu olumlu algıladıkları görülmektedir. Araştırmaya göre eğitim yöneticilerinin değerler eğitiminin farkında olması yöneticilerin karar verme süreçlerini de olumlu etkilediği düşünülmektedir. Bu sonuç Yaylacı ve Beldağ (2014) tarafından ilkökul ve ortaokullarda görev yapan 20 okul yöneticisi 20 öğretmenden oluşan çalışma grubu ile yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Araştırma sonucunda hem yöneticiler hem de öğretmenlerin, yöneticilerin karar verirken dayanak olarak kullandıkları değerler ve bireysel anlamda temsil ettikleri değer sınıfı, değerler kapsamında büyük oranda örtüştüğü, fakat bazı boyutlarda farklı görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Çalışma grubunu oluşturan yönetici ve öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu değerler sınıflaması anlamında “Örgütsel yönelimli” oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu da karar verme sürecinde değerlerin eğitim yöneticilerini etkilediğini göstermektedir. Bu doğrultuda değerler eğitimi konusunda eğitim yöneticilerinin farkındalığa sahip olduğu söylenebilir. Kılcan (2016) tarafından yapılan araştırma sonuçları da bu araştırmanın ve Yaylacı ve Beldağ (2014) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Kılcan (2016) katılımcıların değerler eğitimine ilişkin algılarında işlem öncesinde ve işlem sonrasında farklılaşmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda gerek eğitim yöneticilerinin, gerek öğretmenlerin ve gerekse de öğretmen adaylarının değerler eğitiminin farkında olmaları karar verme ve uygulama süreçlerini olumlu yönde etkilediğini söylenebilir.

Eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde değerler eğitimi uygulamalarının okullarda farklı şekillerde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları ile Gürhan ve Çiftçi'nin (2016) değerler eğitimi uygulamalarının hem öğrencilere, hem okul personeline, hem de velilere olumlu katkılar sağladığı, uygulamaların artarak ve çeşitlenerek devam ettiği, ayrıca sınıf öğretmenleri değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerde farkındalık oluşturduğu “cömertlik, sabır, hoşgörü, saygı, sevgi, yardımlaşma, sorumluluk ve temizlik” gibi değerlerin davranış olarak kazanıldığı sonucu ile örtüşmektedir. Ulaşılan bu sonuca göre eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarının bilincinde olup, uygulamayı destekleyerek, olumlu algıladıkları ve görüşlerin birbirlerini destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Kozikoğlu (2018) tarafından yapılan araştırmada ise okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine karşı yüksek düzeyde olumlu tutum sergiledikleri; öğrencilere kazandırılması gereken değerlerin, sevgi, saygı, dürüstlük, dayanışma, yardımlaşma, sorumluluk, paylaşma, hoşgörü ve temizlik olması gerektiği düşüncesinin hakim

olduğu; programda yer alan etkinlikleri yetersiz düzeyde olduğu ve uygulamanın öğretmen inisiyatifine bırakıldığı düşüncesinde oldukları saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin uygulama sırasında daha çok oyun, drama ve hikâye etkinliklerini kullandıkları görülmüş; öğretmenlerin büyük çoğunluğunun, ailenin destek vermemesi, çocuktaki bilişsel ve zihinsel gelişim özellikleri ve okulun fiziki imkânlarının yetersiz olması nedenleriyle uygulamada sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. İlgili araştırmada ulaşılan sonuçlar ile bu araştırma sonuçlarının benzer olduğu, kazandırılması gereken değerlerin örtüştüğü; uygulamada kullanılan yöntem ve tekniklerin benzer olduğu ve her iki araştırmada da değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilere olumlu yansıdığı görülmüştür.

Eğitim yöneticilerinin okullarda değer eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri incelendiğinde en dikkat çekici sonucun akademik başarıya olan olumlu etkisidir. Diğer sonuçlar ise kültürel ve ahlaki katkısı ön plana çıkmaktadır. Bu sonuca göre eğitim yöneticileri, okullarda değer eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerindeki davranışsal ve akademik başarılarına etkilerinin olduğunu savundukları, belirtilen görüşlerin birbirlerini destekler nitelikte olduğu ve uygulamayı olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Hancı, Karaduman ve Çengelci (2013) tarafından yapılan araştırma sonucunda değerler eğitimi sürecine yönelik olarak öğretmenler, değerler eğitimi uygulamaları için okulun, ailenin ve çevrenin işbirliği yapması gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca araştırma kapsamında öğrencilerin ise okulda daha çok “dürüstlük” değerinin kendilerine kazandırılmaya çalışıldığını ifade etmişlerdir. İlgili araştırma sonuçları ile bu araştırmanın sonuçlarının benzer ve okulda uygulanan değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin davranışları üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Erkuş ve Yazar (2013) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre değerler eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerinde hem akademik hem de davranışsal olarak olumlu katkı sağladığı ortaya çıkmış ve bu uygulamalar yapılırken okul-aile-çevre işbirliğinin önemini vurgulayan bulgulara ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre değerler eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerindeki olumlu etkileri düşünüldüğünde, okul, aile ve çevre işbirliğinin değerler eğitimi uygulamaları sürecinde çok önemli katkılar sağladığı, süreci kolaylaştırıcı ve kalıcı etkilerinin çok yüksek düzeyde olduğu, bunun da araştırma sonucunu desteklediği söyleyebilir.

Eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okul dışı yaşantılarında etkilerine ilişkin görüşleri incelendiğinde davranışlara olumlu katkı sağladığı, sorumluluk ve çevre bilinci kazandırdığı ve kültürel etkisine yapılan vurgu dikkat çekicidir. Bu sonuca göre, eğitim yöneticileri tarafından okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okul dışı yaşantılarında (tutum ve davranışlarında) etkili olduğu düşünülmekte ve belirttikleri görüşlere göre değer eğitimi uygulamasını olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Yazar Kaptan ve Beldağ (2019) okul dışı öğrenme ortamlarının saygı, sevgi, yardımseverlik, vatanseverlik, duyarlılık, sorumluluk ve dayanışma başta olmak üzere birçok değer kazanımında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akpınar

ve Özdaş (2013) tarafından yapılan araştırmaya göre “Okul, aile, çevre ve medyanın” önemine dikkat çekilmiştir. Öğretmenlerin, araştırma sırasında bu eğitim ile ilgili olarak kullandıkları yöntem ve teknikler ise sırasıyla, “anlatma, model olma, drama, beyin fırtınası, hikâyeleştirme, grup çalışması, örnek olay ve empati kurma” olarak sıralanmışlardır. İgili araştırma sonuçlarıyla, araştırma sonuçlarının benzeştiği ve değer eğitimi bağlamında okul, aile ve dış çevrenin etkileşiminin kalıcı davranışlar kazanma bağlamında önemli olduğu görülmektedir. Yalar ve Yanpar Yelken (2011) ise ailenin ve dış çevrenin rolünün önemli ve etkili olduğu ve işbirliği yapılmasının gerekliliği sonucuna ulaşmıştır.

Eğitim yöneticilerinin okuldaki davranış ve tutumlarının öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri incelendiğinde olumlu etkisi olduğu ve rol-model olduklarına dikkat çekmişlerdir. Bu sonuca göre eğitim yöneticilerinin okuldaki tutum ve davranışlarının önemli olduğu, eğitim yöneticilerinin olumlu tutum ve davranışlarının öğrenciler üzerinde olumlu katkı sağladığı, bu tür uygulamanın olduğu okullarda öğrencilerin çevreye ve ahlaki kurallara uymada daha duyarlı olduğu görüşü hâkim olmuştur. Bu sonuca göre eğitim yöneticilerinin okuldaki davranış ve tutumlarının öğrenciler üzerindeki etkisini destekler nitelikte görüş belirttikleri ve olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Demirtaş ve Küçük (2014) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının öğrencilerin tutum ve davranışlarını etkilemekte ve yöneticilerin rol-model durumlarının konumunu belirlemektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Araştırma sonuçlarına göre eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik etkililikleri göz önünde bulundurulduğunda farkındalıklarının artırılması için lisansüstü eğitim almaya teşvik edilmeleri ve değerler eğitimi özelinde eğitimler almaları sağlanabilir.
- Araştırma sonucunda eğitim yöneticilerinin okul içi ve okul dışı değer eğitimi uygulamalarında önemli sorumluluklar aldıkları görülmektedir. Bu bağlamda eğitim yöneticilerinin iletişim becerilerini geliştirmesi değer eğitimi uygulamalarına da olumlu yansıtacağı düşünüldüğünden bu konuda eğitim yöneticilerine bilgilendirmeler yapılabilir.
- Araştırma sonucunda okullarda yapılan değerler eğitimi etkinliklerinin okul dışı çevreyi olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Bu etkinin daha güçlü bir şekilde sağlanabilmesi için okul-aile, okul-yakın çevre ve okul-uzak çevre işbirliğini güçlendiren etkinlikler yapılabileceği gibi okul dışı çevreye yönelik değerler eğitimi programları gerçekleştirilebilir.
- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim yöneticileri ve öğretmenler için değerler eğitimine yönelik bilgilendirici metinler, aylık bültenler, etkinlik veya makaleler materyal olarak paylaşılabılır.

Çıkar Çatışması ve Etik Bildirimi

Yazarlar aralarında çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmiştir. Yazarlar tüm etik kurallara uyduklarını bildirmiştir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* (Tez No. 190366) (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akbaş, O. (2007). Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinde gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi. R. Kaymakcan vd. (Ed.), *Değerler ve eğitimi* içinde (s. 673-695). Dem Yayıncılık.
- Akpınar, B., & Özdaş, F. (2013). İlköğretimde değer eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri: Nitel bir analiz. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(23), 105-113.
- Ateş, F. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma* (Tez No. 356302) [Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi--İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Aydın, M.Z., & Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Nobel Yayıncılık.
- Baloğlu, M., & Balgamsı, E. (2005). İlköğretim ve ortaöğretim yöneticilerinin öz- değerlerinin betimlenmesi: Tokat İli Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 19-31.
- Başkale, H. (2016). Determination of validity, reliability and sample size in qualitative studies. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Baysal, N. (2013). *Ortaokul sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi* (Tez No. 330462) [Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bektaş, F., Nalçacı, A., & Karadağ, E. (2014). İlköğretim okulu öğrencilerinin algıladıkları evrensel değerlerin bir yordayıcısı olarak okul iklimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 281-293.
- Beldağ, A., & Yaylacı, A. (2015). Karar verme sürecinde okul yöneticileri ve değerler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 165-176.
- Bozdaş, Ş. (2013). *Öğretmenlerin mesleklerine adanmışlık düzeyleri ile değerler eğitimi uygulama düzeyleri arasındaki ilişki* (Tez No. 363193) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi- Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Pegem Akademi.
- Çepni, O, Kılınç, A., & Palaz, T. (2019). Ortaokul öğrencilerinin evrensel değerlere yönelik tutum düzeylerinin bir yordayıcısı olarak okul iklimi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 608-623. doi: 10.15869/itobiad.515047
- Çetin, İ. (2016). Nitel içerik analizi. M.Y. Özden & L. Durdu (Ed.), *Eğitimde üretim tabanlı çalışmalar için: nitel araştırma yöntemleri* içinde (s. 125-148). Am Yayıncılık.

- Değirmencioğlu, C. (1997). Eğitime bilimsel yaklaşım, L. Küçükahmet (Ed.), *Eğitim bilime giriş* içinde (s. 1-17). Gazi Kitabevi Yayıncılık.
- Demirtaş, Z., & Kılıç, M.F. (2015). Okul yöneticilerinin değerlerle yönetim kavramına ilişkin algıları. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2(2), 119-141.
- Demirtaş, Z., & Küçük, Ö. (2014). Okul yöneticilerinin performanslarını değerlendirme ölçütleri ve performanslarını düşüren nedenler: Nitel bir araştırma. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 40, 47-67. doi:10.15285/EBD.2014409742
- Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (2005). *The sage handbook of qualitative research* (3rd Ed.). Sage.
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde program ve öğretim tasarımı*. Önder Matbaacılık.
- Doğanay, A., (2011). *Değerler eğitimi, sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi*. Pegem Akademi.
- Erkuş, S., & Yazar, T. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20), 196-211.
- Gürhan, E., & Çiftçi, S. (2016). İlkokullarda uygulanan değerler eğitimi uygulamalarının yönetici ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(13), 230-246.
- Hancı, B., Karaduman, H., & Çengelci, T. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 25(11), 33-56.
- Hancock, B. (1998). *An introduction to qualitative research*. Trent Focus Group.
- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. Timaş Yayınları.
- Karakülçe, N. (2018). *İlkokul yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ve demokratik tutumlarının incelenmesi* (Tez No. 519999) [Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Kılcan, B., & Akbaba, B. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan estetik değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(4), 1047-1076.
- Kılcan, B. (2016). Öğretmen adaylarının, değerlerin kazandırılmasına yönelik görüşleri ile değerler eğitimine ilişkin algılarında değerler eğitimi dersinin rolü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), 605-618. doi:10.17719/jisr.20164520640
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2698-2720.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *Sosyal bilgiler dersi (4.5.6. ve 7. sınıflar) öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal bilgiler dersi (4.5.6. ve 7. sınıflar) öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Miles, M.B., & Huberman, M.A. (1994). *An expandedsource book qualitative data analysis*. Sage.

- Nalçacı, A., & Beldağ, A. (2015). İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersindeki değerlerin kazandırılması ile ilgili öğretmen görüşleri, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 6(21), 67-81.
- Nalçacı, A. (2019). Değer eğitiminde: Aile, çevre ve okul. S.Z. Genç ve A. Beldağ (Ed.), *Karakter ve değer eğitimi* içinde (s. 189-206). Pegem Akademi.
- Okudan, A.Y. (2010). *Eğitim yöneticilerinin değerler eğitiminin önemi etkileri ve uygulamalar hakkındaki görüşleri* (Tez No. 279872) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda değerler eğitimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi* (Tez No. 349352) [Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi-Elazığ]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Sağnak, M. (2005). İlköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin örgütsel değerlere ilişkin algıları. *Eğitim ve Bilim*, 30(136), 31-38.
- Ulusoy, K., & Dilmaç B. (2012). *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. & Tay, B. (2011). Sosyal bilgilerde değer eğitimi. Refik Turan, A.M. Sünbül, H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-II* içinde (s. 59-73). Pegem Akademi.
- Ülken, H.Z. (1965). *Bilgi ve değer*. Aytemiz Yayınevi.
- Yalar, T., & Yanpar Yelken, T. (2011). Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 38(10), 079-98.
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme* (Tez No. 264176) [Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yarar Kaptan, S., & Beldağ, A. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenmeye ilişkin farkındalıklarının değerlendirilmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(30), 347-366. doi: 10.29329/mjer.2019.218.20
- Yaylacı, A.F., & Beldağ, A. (2014). Karar verme sürecinde okul yöneticileri ve değerler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(11), 165-176.
- Yazar, T., Özekinci, B., & Lala, Ö. (2017). Öğretmen ve okul yöneticilerinin değerler eğitimi kavramına ilişkin metaforik algıları. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 245-269.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, K. (2007). İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin değerlere göre yönetim ile ilgili görüşleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52, 639-664.

Extended Abstract

Societies want to raise generations that are not alien to them and carry their values. They can be intervened collectively as a way to achieve this and they benefit from the education systems they see as places where policies can be implemented quickly. Since schools provide easy access to the growing generation, it comes to mind as the first places where value education and similar social practices are made. In this context, the attitudes and opinions of the schools in general and the teachers and the education administrators are important as the places where the values education practices are tried to be realized. Especially in the process of gaining values, educational administrators should contribute with teachers in educational institutions. Because schools are institutions that under the control of teachers, students, parents, all stakeholders and managers. As the most important elements of the education program are education managers and teachers, education managers and teachers have great responsibilities. Each state develops its own education policy and realizes the behaviors and values that it wants to bring to individuals through education. This shows the importance of values education in education. For this reason, it is important to investigate the attitudes and opinions of education managers regarding values education and practices. It is very important to analyze the opinions of education managers about values education practices in depth in order to carry out value education applications more effectively. In this context, the main purpose of the study is to make an evaluation in line with the opinions of educational managers regarding values education and practices.

The study was designed in accordance with qualitative research approaches. The study group of the research consists of 16 educational managers working in primary and secondary schools affiliated to the Ministry of National Education in the center of Ordu. A semi-structured interview form consisting of 6 open-ended questions prepared by the researchers was used as a data collection tool. The process of developing the interview form; Literature review, writing questions, expert opinion (education managers, classroom teachers, Turkish teachers and academicians, respectively, 13 people), pilot implementation (pilot application, draft form consisting of 8 questions applied to 15 directors and 15 deputies in Ordu city center, respectively)) and finalizing the interview form. In the collection of the qualitative data, the training managers selected on a voluntary basis were interviewed and a semi-structured interview form prepared within the scope of the study was used. As a result of these interviews, the opinions of the education administrators were revealed in detail and the information obtained was analyzed with the descriptive analysis method.

Findings obtained in the study were gathered in five main themes in line with the research questions. When the opinions of the education managers about their awareness of value education are examined, remarkable results are obtained. Accordingly, it was concluded that the awareness of education managers about value education is raised and they perceive it positively. When the opinions of educational

administrators about value education practices in schools were examined, it was determined that value education practices were implemented in different ways in schools. Findings obtained in the study were gathered in five main themes in line with the research questions. When the opinions of educational administrators about their awareness of value education are examined, remarkable results were obtained. Accordingly, it was concluded that the awareness of education managers about value education is formed and they perceive this positively. When the opinions of educational administrators about value education practices in schools are examined, it is determined that value education practices are implemented in different ways in schools. When the opinions of educational administrators about the effects of value education practices on students are examined, the most striking result is the positive effect on academic success. When the opinions of educational administrators about the effects of value education practices in schools on the out-of-school life of students are examined, it is remarkable that they contribute positively to the behavior, gain responsibility and environmental awareness, and emphasize the cultural impact. When the opinions of the education administrators about the effects of their behaviors and attitudes on the students on the students were examined, they pointed out that they had a positive effect and were role-models. According to this result, the view has been dominant that educational administrators' attitudes and behaviors at school is important, therefore, education administrators should pay attention to their behaviors at school, and positive attitudes and behaviors of educational administrators contribute positively to students, and in schools where this kind of practice exists, students are more sensitive to comply with environment and moral rules.

In line with the results obtained from the research, the following suggestions are presented.

- In-service training or post-graduate training programs can be carried out so that educational administrators have sufficient knowledge of the field to guide both the teacher and the environment in the implementation of values education.
- As a result of the study, it is seen that values education activities in schools have a positive effect on the environment outside the school. In order to achieve this effect in a stronger way, activities to strengthen school-family cooperation can be held, as well as family values education programs.